

ΓΙΑΝΝΗΣ ΞΑΝΘΑΚΟΣ

Δεν θα αναφερθώ σε ξένο και σε διάσημο συγγραφέα. Θα "ανασύρω" έναν νεότερο άγνωστο Έλληνα συγγραφέα και φιλόσοφο, τον **Γιάννη Ξανθάκο**.

Το βιβλίο του "Η ΧΩΡΟ-ΚΙΝΗΣΗ" (©1974) έπεσε στα χέρια μου μετά την έκδοση του δικού μου βιβλίου συμπωματικά από τον ίδιο εκδοτικό οίκο. Από τη μικρή μου προσπάθεια μέχρι τώρα, δεν έχω "εντοπίσει" άλλον Έλληνα φιλόσοφο των τελευταίων δεκαετιών, που να με βρίσκει σύμφωνο σε πολλές κοσμολογικές απόψεις αλλά και να έχει διατυπώσει δημιουργικά και ικανοποιητικά τη δική του θεωρία για τα κοσμολογικά ζητήματα, χωρίς πολυλογία. Χωρίς να θέλω να ισχυριστώ, ότι ο Γιάννης Ξανθάκος επέτυχε ικανοποιητικές απαντήσεις στο ζήτημα της δημιουργίας και της εξέλιξης του Σύμπαντος, όμως κατάφερε να πλησιάσει, άσκησε τολμηρή κριτική στην επιστημονική θεωρία της σχετικότητας (σ.67) και το κυριότερο, είχε τη οξύνοια να περιγράψει και να αναλύει με απλές λέξεις τα δυσεξήγητα φυσικά φαινόμενα (λ.χ κυματική διάδοση σ. 36-59, χρόνος και αίσθημα σ.78-85, σχέση αίσθησης και κατανόησης του περιβάλλοντος σ.57, τι είναι η ύλη σ.96-99). Με τη δεισδυτική ανάλυση και μόνο των συνηθισμένων λέξεων, μπορούσε να συμπεράνει απόψεις για τα δυσεξήγητα φυσικά φαινόμενα, για τα οποία κάποιοι ειδικοί χρειάζονται πολύπλοκα όργανα και ανακαλύπτουν με τυχαίο τρόπο, αλλά και να θέσει ενδιαφέρουσες απορίες από διαφορετική οπτική γωνία (με άλλη διατύπωση σελ. 44, 45, 49, 53, 62, 98, 129, 130, 131, 142,143, 155).

Επειδή, ωστόσο, "πάτησε" επάνω σε δεδομένα της σύγχρονης φυσικής και επιχείρησε την ερμηνεία της εξέλιξης του Σύμπαντος χρησιμοποιώντας εκείνα, δεν μπόρεσε να ξεπεράσει με πρωτότυπο τρόπο την αντίθεση ανάμεσα σε ένα Σύμπαν σταθερό και σε ένα εξελισσόμενο (σ.130) και ο ίδιος οδηγήθηκε στο μεγάλο αδιέξοδο ενός άπειρα εξελισσόμενου Σύμπαντος (σελ. 130,138-140,144), αδιέξοδο το οποίο και ο ίδιος διαισθάνθηκε (σελ. 131,138,140,143,144).

Κ. Γ. Νικολουδάκης

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΕΡΓΟ "Η ΧΩΡΟ-ΚΙΝΗΣΗ" ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΞΑΝΘΑΚΟΥ

(ΕΔΩ ΜΕ ΜΟΝΟΤΟΝΙΚΗ ΓΡΑΦΗ)

" (...) το πείραμα του Μάικελσον δεν απέδειξε ότι το φως δεν μεταβιβάζεται διαμέσου μεσάζοντος στοιχείου, αλλά ότι δεν υφίσταται το στοιχείο αιθέρας μέσα στο οποίο "κολυμπά" και μεταδίδεται το φως. Οι επιστήμονες όμως εντελώς αυθαίρετα μετέφρασαν αυτήν την έλλειψη του αιθέρα σαν έλλειψη οποιουδήποτε ενδιάμεσου στοιχείου και ολίστησαν μετά υποχρεωτικά στην υπόθεση ότι το φως μεταδίδεται διαμέσου του "κενού χώρου". σ32

"Το κύμα μαρτυρεί πάντοτε μία κίνηση εμποδιζόμενη, μία κίνηση η οποία διέρχεται μέσω κάποιου ελαστικού στοιχείου το οποίο στοιχείο εξωθεύται και κυματώνεται λόγω της κινητικής δράσης από τη μια, και λόγω της φυσικής του αδράνειας από την άλλη". σ46

"Το πείραμα του Μάικελσον απέδειξε ότι δεν υφίσταται πουθενά αυτό το στοιχείο που ονομάζαμε "αιθέρα", και πραγματικά δεν υπάρχει. Αλλά απ' το σημείο της κατάργησης αυτού του λεκτικού όρου, σαν έννοια που δεν αναφέρεται σ' ένα πραγματικό φυσικό στοιχείο, ως το άλλο σημείο που αποδεχόμαστε την ύπαρξη του "κενού χώρου", το συλλογιστικό πήδημα είναι τρομερά μεγάλο." σ47

"Λοιπόν, ας μη φανεί παράδοξη η ακόλουθη προτεινόμενη λύση: Ότι η εκπομπή της ενέργειας είναι ένα φαινόμενο κυματοειδούς μορφής" σ54

"Ωστόσο θα πρέπει ν' αποδεχθούμε αναντίρρητα ότι, δεν είναι δυνατό να υπάρξει φαινόμενο εκπομπής, και μάλιστα εκπομπή η οποία να καλύπτει μεγάλες αποστάσεις και σε αστραπιαίο σχεδόν χρόνο, χωρίς την ύπαρξη κυματικού φαινομένου. (...) Το γεγονός ότι το φως έχει κυματοειδή υφή καταδεικνύει κατά τρόπο αναμφισβήτητο ότι το φαινόμενο τούτο δεν είναι μια εκπομπή ουσίας. Αν συνέβαινε, πράγματι, κάτι τέτοιο τότε το φως θα έπρεπε να είχε την Νευτώνεια κινητική μεταβίβαση. ... Γιατί το φως να είναι δηλαδή ένα φαινόμενο διαφορετικό από τα άλλα; Και μάλιστα διαφορετικό μ' ένα τέτοιο τρόπο ώστε στην περίπτωση του κάθε άλλο φαινόμενο θα μας παρουσιάζετο σαν μια κατάλυση του λογικού κατεστημένου;" σ56,58,62

"Θα καταδείξουμε τώρα πιο κάτω, και βασιζόμενοι σε τρεις κριτικές προτάσεις, ότι η θεωρία της σχετικότητας ουδεμία αξία έχει ως φιλοσοφική θεωρία, αλλά μόνο ως επιστημονική - κι εδώ συμβαίνει για πρώτη φορά στην ιστορία, η φιλοσοφία να είναι αντικειμενικότερη της επιστήμης. Ακόμα και τα μαθηματικά μπορούν να υπαχθούν στην κατηγορία του υποκειμενισμού, και τούτο δεν πρέπει να φανεί σαν παράξενο διότι όλες οι μαθηματικές διαδικασίες υπακούουν πρώτα σε κάποιο συλλογισμό." σ67

"Φθάσαμε, λοιπόν, σ' ένα σημείο τέτοιο, που μπορούμε να πούμε ότι η λέξη "ύλη" στη σημερινή εποχή δεν προσδιορίζει κανένα σαφές νόημα. Την χειριζόμαστε μηχανικά χωρίς να γνωρίζουμε τη βαθύτερη σημασία της. Λέμε, "ύλη", και υπονοούμε κάθε τι που υπάρχει' αλλά τι είναι αυτό το υπάρχει; Σήμερα έχει γίνει ακατάληπτο, πολύ περισσότερο από κάθε άλλη εποχή. Και τούτο, γιατί η έννοια του υπάρχοντος έλαβε μια ιδιαίτερη ρευστότητα, ασάφεια, με αποτέλεσμα να γίνει το ίδιο ρευστή και ασαφής η έννοια της λέξης "ύλη". σ97

"Βέβαια, η ενέργεια πλησιάζει πολύ με την έννοια της κίνησης, αλλά δεν μπορεί να ταυτισθεί μαζί της' γιατί η κίνηση υπονοεί την καθαρή αφαίρεση μιας δύναμης, δεν περιέχει όμως ο υ σ ί α, ενώ στην έννοια της ενέργειας περιέχεται οπωσδήποτε μια ουσία. Αλλά τι είναι αυτή η ουσία; Πως μπορούμε να την κατανοήσουμε, να την εγκλωβίσουμε μέσα σ' ένα συγκεκριμένο γνωστικό τύπο;" σ98

"Η φυσική επιστήμη, όπως ειπώθηκε, διερευνώντας το στοιχείο της ύλης

εισχώρησε βαθύτατα στη φυσική δομή της κι αποκάλυψε στον αιώνα μας το καταπληκτικότερο γεγονός που θα μπορούσε κανείς να περιμένει από μια τέτοια έρευνα: Δηλαδή ένα πλησίασμα προς τη μη-ουσία, το Μηδέν". σ122

"Θα επιμείνουμε προς το παρόν στη διαλεύκανση του προβλήματος, για το αν, η Χωρο-κίνηση εκφράζει το μέγιστο της ουσίας ή το ελάχιστο. Ξέχωρα από τα επί μέρους, ή και κοινά, προβλήματα που παρουσιάζει η καθεμιά χωριστά από τις δύο αυτές υποθέσεις, υπάρχει και το πρόβλημα της δημιουργικής αιτίας της Χωρο-κίνησης που φαίνεται πως εξυπηρετείται περισσότερο με τη δεύτερη υπόθεση: Ότι η Χωρο-κίνηση είναι η ελάχιστη σε ποσοτικό μέγεθος' διότι το μέγεθος, και κάθε είδος ποσότητας, "σχετίζεται" αριθμητικά με το Μηδέν. Ένα πολύ μεγάλο μέγεθος υπονοεί μια πολύ μεγάλη αντίθεση με το Μηδέν, ενώ κάθε ελάττωση μεγέθους, αφαιρεί τις δυνατότητες της ύπαρξης κι έτσι το ποσό βαίνει σταδιακά προς την κλίμακα της αφάνειάς του, δηλαδή το Μηδέν. Για τούτο ένα απειροελάχιστο μικρό ποσό προσφέρεται ευκολότερα να εξαρτάται από το Μηδέν παρά ένα άπειρα μεγάλο". σ131

"(...) καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι η Χωρο-κίνηση συνίσταται από μια ελάχιστη ποσότητα κίνησης και χώρου, τόσο ελάχιστη, όσο επιτρέπει η ύπαρξη της ουσίας σ' αντιπαράθεση με το Μηδέν (...) Πως συνέβηκε, λοιπόν, η στοιχειώδης τούτη μονάδα, η Χωρο-κίνηση, η α-ποιοτική, η ασύλληπτη στη σύσταση της ουσίας, η ασύλληπτη στο μέγεθος του ποσού, να προαχθεί σ' ένα τόσο μεγαλειώδες Σύμπαν, σε μια τέτοια καταπληκτική πολυσυνθεσία;". σ140

"Λοιπόν, η δημιουργία ομοιάζει με μια μάχη που διεξάγει το Μηδέν προς τον ίδιο τον εαυτό του και που συνεχώς χάνει. (...) Φθάσαμε τώρα στο πιο σκοτεινό ερωτηματικό του συνθετικού προβλήματος ή της φυσικής εξέλιξης: Γιατί να συμβαίνουν όλ' αυτά; Και για ποιο λόγο, με ποια δύναμη; / Η απάντηση προσκρούει στο απροσπέλαστο φράγμα του Μηδενός. Βρισκόμαστε μπροστά στην υπερβατική προσαγή της δημιουργίας. / Δεν μπορούμε να έχουμε λογικούς προσδιορισμούς στην περιοχή αυτή, για τον λόγο του ότι δεν μπορεί να εισχωρήσει η λογική σε μια τέτοια σφαίρα. Αυτή μπορεί και δρα μόνο μέσα στην ουσία, κι ειδικότερα, μόνο μέσα στην υπόσταση. Τότε, τι γίνεται; Θα παραμένει το πρόβλημα αυτό πάντοτε αδιασάφητο και σκοτεινό; / Κατά κάποιο τρόπο, ναι". σ146, 149, 150

"Η κίνηση είναι η μορφή της ύλης (διαλεκτικός υλισμός). Εμείς όμως δείξαμε ότι το απόφθεγμα αυτό, ισχύει μόνο εφόσον αντιστρέψουμε τους όρους: Δηλαδή ότι, η ύλη είναι η μορφή της κίνησης. Διότι η ύλη και η κίνηση δεν αποτελούν απλώς μια ταυτότητα βάσει του διαλεκτικού νόμου, αλλά είναι και το αυτό πράγμα. Με τη μόνη διαφορά, βέβαια, ότι λέγοντας "κίνηση" θα πρέπει να εννοούμε και την κίνηση και τον χώρο μαζί, γιατί μόνο μ' αυτή την ταυτότητα υπάρχει η κίνηση" σ159

"Αν θεωρήσουμε μια ομάδα από μπίλλιες του μπιλιάρδου, που η μια συγκρούει και ωθεί την άλλη, από μια αρχική κινούμενη μπίλλια (την οποία εξώθησε κάποιος παίχτης), διαμορφώνοντας έτσι ένα ενιαίο σύστημα αλληλεξαρτήσεων, τότε θα λάβουμε μια αμυδρή απεικόνιση το τι συμβαίνει μέσα στη δομική σύνθεση των διαφόρων συμπλόκων της ουσίας. Οι μπίλλιες αυτές, μολονότι ξέχωρες απ' αλλήλων, συναποτελούν ένα ενιαίο και α τ ο μ ι κ ό σ ύ σ

τ η μ α. Τούτο προστάζεται από την ίδια την κίνησή των' η κάθε μπίλλια απ' αυτές υπέχει θέση κρίκου, ωθεί την μπροστινή σφαίρα της και ταυτόχρονα ωθείται από την προηγούμενή της. Αν θεωρήσουμε δε ότι η κίνηση των σφαιρών γίνεται με πολύ μεγάλη ταχύτητα θα κατανοήσουμε ότι το όλο σύστημα λαμβάνει μια συνθετική πληρότητα, μια ατομική ανεξαρτησία, που εκδηλώνει καθορισμένη δυναμική συμπεριφορά." σ155

" Αποδίδω στη στερεότυπη πρόταση: "Ο άνθρωπος είναι πεπερασμένο ον και γι' αυτό ποτέ δεν θα μπορέσει να συλλάβει την πραγματικότητα", μια υποβλητική αιτία η οποία επέδρασε στη σφαίρα της ανθρώπινης πίστης με επιτυχία, και κατέστησε τον άνθρωπο θεληματικά σκλάβο αφαιρώντας του τη δύναμη για μια ανώτερη αναζήτηση". σ105

* Τα αποσπάσματα έχουν επιλεγεί και δακτυλογραφηθεί από τον Κ. Γ. Νικολουδάκη